

22. Советский энциклопедический словарь / науч.-ред. совет: А.М. Прохоров (ред.). – М.: «Советская энциклопедия», 1981. – 1600 с.
23. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия: в 4-х т. / гл. ред. А.М. Румянцев. – М.: Советская энциклопедия, 1975. – Т.2. – 560 с.
24. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке / П. Друкер; пер. с англ. – М.: Издат. дом. «Вильямс», 2001. – 272 с.
25. Аркадьева В. Стратегия конкуренции прогнозирования действий предприятий / В. Аркадьева // Бизнес Информ. – 1998. – №8. – С. 76-77.
26. Делягин М.Г. Новые проблемы и возможности обеспечения конкурентоспособности в условиях глобализации / М.Г. Делягин // Прометей. – 2001. – Вып. 4. – С. 37-56.
27. Булеев И.П. Конкуренція: деякі аспекти теорії і практики / І.П. Булеев, Н. Ю. Брюховецька // Проблеми економіки. – 2015. – №4. – С. 253-259.
28. Брюховецька Н.Е. Формирование институциональной среды в трансформируемых экономиках постсоциалистических стран / И.П. Булеев, Н.Е. Брюховецька // Проблеми економіки. – 2016. – №4. – С. 13-21.

О. В. Анисимова

канд. екон. наук

*ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії
імені О. Н. Соколовського», м. Харків*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ОХОРОНИ ҐРУНТІВ: СУТНІСТЬ І ВИДИ

Постановка проблеми. Сучасна економічна теорія й світова практика господарювання оцінюють результати функціонування економіки двома способами: економічним зростанням й ефективністю виробництва, які близькі та взаємопов'язані одне з одним, проте не тотожні. Ефективність виробництва – категорія, яка характеризує віддачу, результативність виробництва. Вона свідчить не лише про приріст обсягу виробництва, а й про те, якою ціною, якими витратами ресурсів досягають цей приріст, тобто свідчить про якість економічного зростання [1, с. 116]. Незважаючи на перший погляд на досить-таки просту методику узагальнення ефективності, остання залишається не менш складним предметом вивчення. Ефективність як ключове поняття економічної науки наповнюється нині новим змістом. Так, наприклад, з розвитком інституціоналізму як методології міждисциплінарного пошуку в економічній теорії сформувався новий, а саме інституційний підхід до аналізу сутності та оцінювання ефективності сучасних економічних систем [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням щодо оцінювання ефективності присвятили дослідження всесвітньо відомі економісти, серед яких такі, як: С. Брю і К. Макконнелл, А. Маршалл, В. Паретто, П. Самуельсон, Й. Шумпетер та інші. Теоретико-методичні засади визначення економічної ефективності в аграрному секторі ґрунтовно досліджують останнім часом В. Андрійчук [3], М. Кісіль [4], Т. Пасічник [5] та ін. Економічні засади визначення ефективності ґрунтоохоронних заходів досліджують А. Кучер [6; 7], О. Шевченко [8]. Науково-прикладні аспекти визначення економічної ефективності інновацій досліджують також зарубіжні вчені. У контексті нашого дослідження заслуговує уваги робота Л. Липкова, Д. Врага, що присвячена вимірюванню успіху комерціалізації інновацій у ЄС. Проаналізувавши підходи та показники до оцінювання потенційних можливостей комерціалізації інновацій, а також оцінювання ефективності фінансової комерціалізації інновацій у країнах ЄС,

вони приєдналися до результатів численних досліджень про те, що не всі нововведення можуть бути комерційними. Для досягнення фінансового успіху оцінювання потенціалу комерціалізації інновацій є дуже корисним, оскільки воно сприяє мінімізації ризиків, пов'язаних із недостатністю загального процесу комерціалізації інновацій. Водночас іншим не менш важливим аспектом комерціалізації є оцінювання її фінансової ефективності. Необхідно розуміти, які ефекти можна отримати після комерціалізації інновацій, і які сфери можуть бути покриті ефектами від комерціалізації [9]. Учені В. Belina, Т. Giesko, L. Łorasińska, М. Walasik наголошують на необхідності систематично й комплексно оцінювати інновації на всіх етапах їхнього життєвого циклу: авансова (прогнозна) оцінка (до початку розробки новації); поточна оцінка (під час розробки новації); оцінка постфактум (коли новація вже розроблено), а також подальша оцінка (через кілька років після розробки новації) [10]. Незважаючи на значний теоретико-методологічний вклад учених, багато питань пов'язаних з оцінюванням ефективності інновацій потребують дальшого дослідження.

Мета статті – дослідити сутність і види ефективності застосування інновацій у сфері охорони ґрунтів.

Виклад основного матеріалу. Економічна категорія «ефективність», на думку П. Самуельсона та В. Нордхауса, свідчить про відсутність втрат, тобто наскільки ефективно використання ресурсів в економіці задовольняє потреби або бажання людей [11]. Однією з особливих ознак сільськогосподарського виробництва є те, що земля одночасно виступає і предметом, і засобом праці, перетворюючись на засіб виробництва. Досліджуючи використання земельних ресурсів, зазначають, що необхідно брати до уваги безпосередню ресурсну ефективність, яка, як і виробнича, базується на теорії економічного відтворення. За визначенням С. Мочерного, процес економічного відтворення – це постійно повторюваний процес відтворення всіх елементів економічної системи (продуктивних сил, техніко-економічних, виробничих і економічних відно-

син, а також господарського механізму) в їхній взаємодії, тобто взаємообумовленості і взаємозапереченні [12, с. 257].

Аналізуючи теоретичні аспекти ефективності, зазначимо, що поняття «ефективність» є похідним від терміна «ефект». Звідси виходить, що термін «ефективність» (від латин. «efficientia») – це результативність певного процесу, причини або дії [13, с. 46]. Разом із цим, яким би важливим не був ефект сам по собі, якої б величини він не був, ми не в змозі повною мірою схарактеризувати результативність певного процесу, оскільки не можемо дати відповіді на запитання про те, якою ж «ціною» одержаний цей ефект. Адже одного й того ж самого ефекту можна досягти, використавши різний ресурсний потенціал і, навпаки, завдяки однаковій кількості витрачених ресурсів підприємства можуть одержувати далеко не однакові за величиною ефекти. Це положення стосується й економічного ефекту від застосування інновацій у досліджуваній сфері. Наприклад, у сфері охорони й раціонального використання ґрунтів ефект від застосування інновацій виявляється, як правило, у вигляді приросту врожайності культур. Проте одержаний ефект не дає змоги зрозуміти, наскільки вигідним є використання цієї інновації. Очевидно, з'ясувати це можна завдяки категорії ефективності, коли результати її застосування порівняти з витратами.

Категорія «ефективність», на відміну від поняття «ефект», має значно ширше значення й характеризує не лише одержаний результат, а й витрати, які були здійснені для цього. Так, в економічній енциклопедії за редакцією С. Мочерного, ефективність – це «здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат» [14, с. 508].

В історії економічних учень прийнято вважати, як зазначають В. Базилевич і його співавтори, що термін «ефективність» ввели до наукового вжитку представники класичної політекономії (В. Петті, Ф. Кене), які використовували його не як самостійну категорію, а в значенні результативності для оцінки сприяння урядових і приватних заходів покращення економічного рівня життя. Самостійного статусу поняття «ефективність» набуло в роботах Д. Рікардо, який, обґрунтовуючи доцільність використання капіталу, застосовував цей термін для оцінювання величини одержаного результату з розрахунку на одиницю капіталу. Саме в такому розумінні нині термін «ефективність» найчастіше використовують для оцінювання наслідків економічних рішень [15].

Автори одного з найпопулярніших в американських вищих навчальних закладах підручника «Економікс», який витримав 14 видань, К. Макконелл і С. Брю поняття ефективності визначають як загальну основу, центральну ланку економіки. Економічна наука, на їхню думку, «це наука про ефективність» [16, с. 38].

Загальноприйнятий підхід у визначенні ефективності базується на будь-якому співвідношенні між здобутими результатами, які часто називають ще ефектом, до величини затрачених ресурсів, що викликали ці результати (ефект). Головним критерієм ефективності при цьому виступає прибутковість, що проявляється завдяки результативності [17, с. 27–28].

Узагальнюючи результати аналізу поглядів економістів щодо визначення сутності ефективності, зазначимо, що в аграрній економічній літературі ефективність трактують по-різному. Проте більшість підходів поєднує те, що ефективність полягає не просто в досягненні співвідношення ефекту з витраченими на його створення ресурсами, а у формуванні максимального ефекту за мінімальних витрат ресурсів. Але, як свідчить теорія та практика, така концептуальна установка потребує уточнення, оскільки досягти максимального ефекту за мінімуму витрат, особливо в аграрному виробництві через дію закону спадної дохідності, фактично неможливо.

З огляду на викладене, звернемо увагу на те, що, очевидно, в практичній діяльності, коли ресурси, як правило, завжди обмежені, ефективність доцільно оцінювати з погляду реалізації цілей і зусиль, докладених для їхнього досягнення, в контексті одержання максимального ефекту за заданих ресурсів або ж досягнення заданого ефекту за мінімальних витрат ресурсів. Проте інколи в процесі практичної діяльності за умов достатнього рівня забезпеченості ресурсами ставиться завдання досягти максимального ефекту, визначивши економічно доцільний рівень витрачання ресурсу на основі зіставлення граничної вартості ресурсу та вартості граничного продукту.

Ефективність є складною багатоплановою категорією, яку, на думку О. Демидюк, можна аналізувати крізь призму неокласичного (трактують ефективність у значенні результативності, тобто відповіді на питання: яких результатів було досягнуто, яких і скільки ресурсів було витрачено на досягнення одержаних результатів), праксеологічного (розглядають «ефективність» з позиції досягнення визначеної мети, тобто прибічники цього підходу вважають, що, для того, щоб бути ефективною, діяльність повинна сприяти досягненню поставленої мети, тобто максимально наближатися до визначеного зразка (норми), уникати непередбачених наслідків і непотрібних додаткових ресурсів, бути надійною і послідовною) та інституційного підходів. Інституційна ефективність економічних систем характеризується створенням такого інституційного середовища, яке є сприятливим для реалізації цілей сталого розвитку. Йдеться про якісну результативність господарського розвитку, що визначається гармонійним поєднанням пріоритетів економіки, екологічної безпеки, соціальних ідеалів і культурних цінностей суспільства [18].

Отже, на основі аналізу різних підходів варто погодитися з тими вченими, які вважають, що категорію ефективності виправдано тлумачити як співвідношення ефекту (результату) з ресурсами (витратами), оптимізація якого визначається через максимізацію ефекту за фіксованих витрат ресурсів або через досягнення цільового ефекту за їх мінімальних витрат. При цьому ефект, як буде показано далі, може виражатися по-різному.

На наш погляд, для розкриття сутності такої багатоаспектної категорії, як ефективність, слід розглянути її види, що традиційно виділяють в економічній літературі з урахуванням специфіки сільського господарства: технологічну, економічну та соціальну [19, с. 398], а також, беручи до уваги особливості інноваційної діяльності. Разом із цим, багато економістів, крім названих, виокремлюють інші різновиди ефек-

тивності: економічну, соціальну, технологічну, енергетичну й екологічну. Так, наприклад, систематизація підходів до оцінки ефективності виробництва дозволила Н. Кондратюк виділити технологічну, економічну, екологічну та соціальну ефективність виробництва [20]. У роботі О. Іванілової виділено такі види ефективності: соціальна, екологічна, виробнича, інформаційна, фінансова й інші види [21].

У контексті нашого дослідження особливої уваги заслуговує те, що сучасна економічна теорія вважає, що поряд з показниками економічної ефективності слід визначати й ефективність природокористування суб'єкта господарювання за допомогою показника еколого-економічної ефективності (Е) за такою формулою:

$$E = E_0 - (A + B + C), \quad (1)$$

де E_0 – загальноекономічний ефект суб'єкта господарювання, грош. од.;

A – вартість природоохоронних заходів, грош. од.;

B – втрати від пошкодження природного середовища, грош. од.;

C – вартість природних ресурсів, грош. од.

Рентабельним може вважатися лише таке виробництво, у якого еколого-економічний ефект є додатною величиною [22, с. 132]. Цікаво, що, розрізняючи види ефективності, у вказаній роботі виділено лише економічну й соціальну ефективність, тобто, напевно, екологоефективність визначено як підвид економічної ефективності.

З огляду на те, що виділення видів ефективності є похідним від класифікації ефектів інноваційної діяльності, коротко розглянемо підходи до вирішення цього питання. Так, наприклад, залежно від результатів і витрат Л. Антонок, А. Поручник, В. Савчук виділяють такі види ефективності інновацій [23, с. 276]:

– економічний (показники враховують у вартісному виразі, всі результати й витрати зумовлені реалізацією інновацій);

– науково-технічний (новизна, корисність, естетичність, компактність);

– фінансовий (розрахунок показників ґрунтується на фінансових показниках);

– ресурсний (показники відображають вплив інновацій на обсяг виробництва та споживання певного виду ресурсу);

– соціальний (показники враховують соціальні результати реалізації інновацій);

– екологічний (показники враховують вплив інновацій на довкілля).

У цілому проблема визначення економічного ефекту й вибору найдоцільніших варіантів реалізації інновацій, на думку вказаних учених, потребує, з одного боку, перевищення кінцевих результатів від їхнього використання над витратами на розроблення, виготовлення й реалізацію, а з іншого – зіставлення одержаних результатів з результатами від застосування інших аналогічних варіантів інновацій [23, с. 276].

У науковій літературі є й інші підходи до виділення видів ефектів інноваційної діяльності. Узагальнення поглядів різних дослідників і наші спостереження свідчать, що кількість цих ефектів найчастіше коливається від трьох (економічний, науково-технічний, соціальний) до шести (економічний, науково-технічний, фінансовий, ресурсний, соціальний та екологічний) [24].

Як зазначають В. Зянько, С. Крива, будь-який результат інновацій у вартісному виразі узагальнюється економічним ефектом. Науково-технічні, соціальні, екологічні й інші результати, що не можуть бути оцінені у вартісному виразі, не поглинаються економічним ефектом й існують самостійно. Водночас ефекти інноваційної діяльності між собою тісно взаємопов'язані. Так, економічні результати від інноваційної діяльності пов'язані із науково-технічним, соціальним і фінансовим ефектами. У свою чергу, ресурсний та екологічний ефекти виникають внаслідок науково-технічного прогресу й опосередковано впливають на економічний ефект від інноваційної діяльності. Економічний ефект виникає не лише в дослідників і виробників інновацій, а й у їхніх споживачів. При цьому виникає мультиплікативний ефект (ефект примноження), який відображається в накопичуванні додаткового прибутку від використання інновацій у виробництві [25].

Узагальнюючи зазначене вище з урахуванням специфіки застосування інновацій у сфері охорони ґрунтів в аграрному виробництві, умовно можна виділити такі основні види ефектів від упровадження цих інновацій:

– економічний ефект (відображає у вартісному обчисленні економічні результати застосування інновацій);

– екологічний ефект (відображає вплив інновацій на навколишнє природне середовище);

– соціальний ефект (свідчить про вплив інновацій на соціальні процеси);

– науково-технічний ефект (полягає в прирості знань і їхньому впливові на технологічний рівень виробництва).

Напевно, можна погодитися з пропозицією вчених про доцільність оцінювання синергетичних ефектів як результату прояву (взаємно підсилювального чи взаємно послаблювального) охарактеризованих вище видів ефектів. Синергетичний ефект – додатковий результат, одержаний від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи. Необхідно зауважити, що цей ефект може бути як позитивним, так і негативним, зокрема за низької організованості системи сума її властивостей буде меншою за суму властивостей компонентів [26]. Його оцінку для розглянутих базових видів ефектів, на думку С. Ілляшенка, можна виконати за формулою (з огляду на специфіку досліджуваних інновацій ця формула в нашому розумінні дещо модифікується – йдеться передусім про взаємозв'язок і підсилювальний взаємовплив економічного (E_1) й екологічного ефектів (E_2), далі – соціальний (E_3) і науково-технічний (E_4) ефекти) [27, с. 196]:

$$E_c = (((E_1 + E_2) \cdot k_2^m + E_3) \cdot k_3^m + E_4) \cdot k_4^m, \quad (2)$$

де E_c – ефект синергетичний (у вартісному обчисленні);

E_i – ефект i -го виду (у вартісному обчисленні);

k_i^m – коефіцієнт, що характеризує синергізм унаслідок додавання i -го ефекту до $i-1$ попередніх;

m – показник, що характеризує характер синергізму внаслідок додавання i -го ефекту, у випадку посилювального характеру він приймає значення $+1$, понижувального – -1 .

Значення коефіцієнтів k_i та показників m визначають на основі минулого досвіду діяльності чи експерименту.

пертним методом (за відсутності ретроспективних даних).

Таким чином, ураховуючи здійснений аналіз підходів дослідників до вирізнення видів ефективності й результати власних попередніх досліджень, нами виокремлено п'ять її базових видів: технологічна, енергетична, економічна, соціальна й екологічна ефективність.

Варто зазначити, що такий поділ є дещо умовним, адже всі види ефективності дуже тісно між собою пов'язані, а ті самі показники часто характеризують різні види ефективності. Крім того, серед учених немає єдиного погляду щодо показників, які характеризують той чи інший вид ефективності. Стосовно взаємозв'язків треба зазначити, що вихідною у формуванні інших видів є технологічна ефективність як первісний результат взаємодії факторів виробництва, що характеризує досягнуту продуктивність живих організмів, тобто відображає відношення кількості одержаної продукції з розрахунку на одиницю вказаних організмів. Тобто енергетична й економічна ефективність безпосередньо залежать від технологічної.

Разом з тим можна стверджувати, що й технологічна ефективність певною мірою залежить від економічної, оскільки зі зростанням економічної ефективності, за інших рівних умов, створюються додаткові можливості для вдосконалення технологічного процесу в наступному виробничому циклі шляхом інтенсифікації виробництва на інноваційній основі, що в кінцевому підсумку приведе до збільшення продуктивності живих організмів.

У свою чергу соціальна й екологічна ефективність залежать від економічної, адже чим більшою буде величина економічного ефекту, тим більше з'явиться можливостей для задоволення соціальних потреб населення та здійснення витрат екологічного спрямування. З іншого боку, спостерігається зворотний зв'язок, тобто зі зростанням соціальної та екологічної ефективності створюються умови для підвищення продуктивності праці та поліпшення якості продукції, а відтак, збільшується (за інших рівних умов) економічна ефективність. Крім того, екологічна ефективність тісно пов'язана із соціальною, оскільки виробництво екологічно безпечної продукції і мінімальний негативний вплив на навколишнє середовище дуже важливі для формування нормального рівня життя як працівників підприємств, так і населення в цілому.

Висновки. На основі теоретичного аналізу літературних джерел з'ясовано, що поняття «ефективність» є похідним від терміна «ефект». Поняття «ефект» трактуємо як корисний кінцевий результат, що виникає від застосування інновацій у сфері охорони ґрунтів. Нині основними теоретичними підходами до визначення сутності ефективності як економічної категорії є неокласичний, праксеологічний та інституційний. З позицій нашого дослідження перспективним є визначення ефективності в рамках неокласичного підходу. Узагальнюючи результати аналізу поглядів економістів щодо визначення сутності ефективності, зазначимо, що варто погодитися з тими вченими, які вважають, що категорію ефективності виправдано тлумачити як співвідношення ефекту (результату) з ресурсами (витратами), оптимізація якого визначається через максимізацію ефекту за фіксованих витрат ресурсів або через досягнення цільового ефекту за їх мінімальних витрат. Визначено такі види ефекту від застосування

інновацій у сфері охорони ґрунтів: економічний, екологічний, соціальний і науково-технічний. Результатом взаємно підсилювального чи взаємно послаблювального прояву зазначених видів ефектів є синергетичний ефект. Під час визначення теоретичних засад розуміння сутності ефективності застосування інновацій у сфері охорони ґрунтів слід виходити з необхідності виокремлення технологічної, енергетичної, економічної, соціальної, екологічної ефективності й формування відповідної системи показників. Усі види ефективності дуже тісно між собою пов'язані, а ті самі показники часто характеризують різні види ефективності. У теорії та практиці найчастіше оперують поняттям «економічна ефективність», тому перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні науково-методичних засад економічної ефективності використанні інновацій у сфері охорони ґрунтів.

Список використаних джерел

1. Економічна теорія : Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання-Прес, 2001. – 581 с.
2. Демидюк О. Інституційний підхід до аналізу сутності та оцінювання ефективності сучасних економічних систем / О. Демидюк // *Наук. вісник*. – 2014. – № 8. – С. 36–52.
3. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств : теорія, методика, аналіз : моногр. / В. Г. Андрійчук. – Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
4. Кісіль М. І. Теоретико-методологічні засади оцінок ефективності агробізнесу / М. І. Кісіль. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2015. – 36 с.
5. Pasichnyk T. V. Efficiency of agricultural enterprises of various organizational and legal forms and the size of land use / T. V. Pasichnyk, A. V. Kucher, R. P. Khirivskiy // *Actual problems of economics*. – 2016. – № 1. – P. 399–405.
6. Kucher A. V. Economic effectiveness of use of liquid organic fertilizers / A. V. Kucher // *Economika APK*. – 2016. – № 4. – P. 45–50.
7. Кучер А. В. Теоретичні аспекти визначення економічної ефективності застосування ґрунтоохоронних інновацій / А. В. Кучер, О. В. Анісімова // *Вісник аграр. науки. Спец. випуск*. – 2016. – № 10. – С. 87–91.
8. Шевченко О. В. Економічна ефективність ґрунтоохоронних заходів при використанні земель сільськогосподарського призначення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.06 «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / О. В. Шевченко. – К., 2016. – 26 с.
9. Lipkova L. Measuring commercialization success of innovations in the EU / L. Lipkova, D. Braga // *Marketing and management of innovations*. – 2016. – № 4. – P. 15–30.
10. Setting of criteria in the commercial potential assessment method of innovative technological solutions [Electronic resource] / B. Belina, T. Giesko, L. Łopacińska, M. Walasik // *Problemy Eksploatacji*. – 2013. – # 2. – P. 221–234. – Mode of access : <http://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-d4ac9c02-4a8b-4be2-8434-030d66bfe46e/c/Belina.pdf>.

11. Самуэльсон П. Э. Экономика : учеб. пособие / П. Э. Самуэльсон, В. Д. Нордхауз; пер. с англ. под ред. Л. С. Тарасевича, А. И. Мусского. – М. : БИНОМ: КНОРУС, 1997. – 799 с.
12. Мочерний С. В. Політекономія : підручник / С. В. Мочерний. – К. : Вікар, 2003. – 386 с.
13. Словник найбільш уживаних агроекономічних термінів / авт.-укл. : О. В. Тихоненко, А. В. Кучер. – Х. : ХНАУ, 2012. – 104 с.
14. Економічна енциклопедія : [у 3 т.] / відпов. ред. С. В. Мочерний та ін. – К. : Академія, 2000. – Т. 1. – 864 с.
15. Історія економічних учень : підручник / В. Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, Т. В. Гайдай та ін.; за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2005. – Ч. 1. – 568 с.
16. Макконелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. – М. : ИНФРА –М, 2004. – 972 с.
17. Бухало О. В. Організація ефективного землекористування в сільськогосподарських підприємствах : моногр. / О. В. Бухало. – Х. : ЕДЕНА, 2012. – 417 с.
18. Демидюк О. Підвищення інституційної ефективності економічної системи як чинник сталого розвитку України / О. Демидюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. – Вип. 7(160). – С. 27–33. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/160-7/6>.
19. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. – 2-ге вид., доп. і переробл. / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
20. Kondratyuk N. Formation of sunflower production efficiency in the agricultural enterprises [Electronic resource] / N. Kondratyuk // Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal. – 2015. – Vol. 1. – No. 1. – P. 14–22. – Mode of access : www.ares-journal.com.
21. Іванилова О. А. Методологічні підходи до підвищення ефективності виробництва на інноваційній основі [Електронний ресурс] / О. А. Іванилова // Ефективна економіка. – 2011. – № 8. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=667>.
22. Економічна теорія : Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – 5-те вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2006. – 615 с.
23. Антонюк Л. Л. Інновації : теорія, механізм розробки та комерціалізації : моногр. / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
24. Поліщук Н. В. Види ефектів інноваційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / Н. В. Поліщук. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/78180.doc.htm.
25. Зянько В. В. Методологічний підхід до оцінювання економічного ефекту інноваційної діяльності малого підприємства [Електронний ресурс] / В. В. Зянько, С. В. Крива // Ефективна економіка. – 2011. – № 6. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=586>.
26. Капица С. П. Синергетика и прогнозы будущего / С. П. Капица, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 283 с.
27. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент : підручник / С. М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 334 с.

О. А. Богуцька

канд. екон. наук,

Я. С. Брюховецький

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ОЦІНКА РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ З ПОЛІТИКОЮ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ТА МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Інвестиційна та інноваційна активність виступає одним з основних факторів конкурентоспроможності підприємства та економічного зростання країни. Необхідність освоєння новітніх технологій, що дозволяє виробляти наукоємну продукцію, потребує відповідного фінансування. Проте інвестиційна активність підприємства може стати базою для розширення інноваційних процесів у майбутньому. Без інноваційної активності немає інвестиційної і навпаки, тому слід розглядати ці категорії у взаємозв'язку.

Освоєння новітніх технологій на промислових підприємствах неможливо без інвестицій в інтелектуалізацію праці їх персоналу. Тому оцінку рівня інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств доцільно проводити у взаємозв'язку із полі-

тикою їх інтелектуалізації із використанням прямих та непрямих результуючих показників функціонування підприємств, що характеризують здійснення ними інноваційної діяльності із залученням знань, інформації, інтелектуального капіталу тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження проблем забезпечення інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств базується на працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Аналізу понять та оцінці рівня інвестиційної та інноваційної і активності, мотивації інтелектуальної праці на підприємстві присвячено багато робіт, проте ці категорії як правило розглядаються окремо.

О.В. Раєвнева та Л.В. Гриневич [1], проводили оцінку інвестиційно-інноваційної активності держави із використанням статистичного інструментарію оцін-